

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL BAĞIMLILIKLARININ İNCELENMESİ: ANKARA İLİ, ÇANKAYA İLÇESİ ÖRNEĞİ

EXAMINATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS DIGITAL ADDICTION: PROVINCE
OF ANKARA, ÇANKAYA DISTRICT SAMPLE

Selami ERYILMAZ¹ - Özgür ÇUKURLUÖZ²

Öz

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerini belirlemektir. Araştırma, 2015-16 eğitim-öğretim yılında Çankaya ilçesinde yer alan lise öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Çalışma grubunu Çankaya ilçesinden yer alan liselerden rastgele seçilen 828 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırmanın verileri “Dijital Bağımlılık Ölçeği” ile toplanmıştır. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda cronbach alfa değeri 0.905 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin dijital bağımlılık ve alt boyutlarına ilişkin etkileri belirlenirken, veriler sırasıyla temel istatistiksel ölçülerle (aritmetik ortalama, standart sapma) özetlenmiş ve ikili karşılaştırmalarda t testiyle, çoklu grup karşılaştırmasında varyans analizi testi ve farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan TUKEY Testi ile çözümlenmiştir. Verilerin analizleri SPSS programında yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının cinsiyete göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır. Erkeklerin dijital bağımlılık düzeyi ortalaması kızların dijital bağımlılık düzeyi ortalamasından daha fazladır. Dijital bağımlılık ölçeği oyun boyutu ve sosyal hayata etki boyutu için erkeklerin ortalaması kızlardan daha yüksek iken, sosyal medya boyutu için kızların bağımlılık düzeyi erkeklerin bağımlılık düzeyinden anlamlı derecede daha yüksektir. Dijital bağımlılık sosyal medya boyutu okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken, oyun boyutu ve sosyal hayata etki boyutu anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Dijital bağımlılık düzeyleri yaşlarına ve sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Sosyal Medya Bağımlılığı, Dijital Oyun Bağımlılığı, İnternet Bağımlılığı, Cep Telefonu Bağımlılığı.

Abstract

This study aims to determine the level of digital addiction of high school students. The research was conducted on high school students in Çankaya in the academic year of 2015-16. Research sample consists of 828 randomly selected high school students from Çankaya. Data were collected with “*Digital Addiction Survey Scale*”. The score of the reliability check done with Cronbach Alpha was 0.905 for the questionnaire. Data of the survey has been derived from SPSS 17.0 program results which are calculated from frequency, percent, arithmetic average, standard deviation values, ANOVA, TUKEY and T-test has been used in this research. The results of the data analysis student’s digital addiction showed statistically significant difference between different genders. The males’ digital addiction mean level was higher than that of females. The males’ the digital addiction’ game dimension and social life effect dimension level was higher than that of females but the females’ social media dimension level was higher than males. The results of the data analysis student’s digital addiction showed statistically no significant difference between different ages and class level. The results of the data analysis student’s digital addiction’ social media dimension showed statistically significant difference between different high school type but digital addiction’ game dimension and social life effect dimension showed no statistically significant difference between different high school type.

Keywords: Digital Addiction, Social Media Addiction, Digital Game Addiction, Internet Addiction, Cell Phone Addiction.

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, selamieryilmaz@gazi.edu.tr

² Postgraduate, Gazi Üniversitesi, ozgurmenofis@hotmail.com

1. GİRİŞ

Günümüz itibariyle bireylerin en önemli bağımlılıkları arasında değerlendirilen dijital bağımlılık, özellikle genç bireyler için bir sorun olarak görülmenin yanı sıra orta yaş ve üzeri bireyler için de büyük bir tehlike haline gelebilmektedir. Bu bağlamda, sayılarının her geçen gün arttığı belirtilen dijital bağımlı bireyler, dünya genelinde de en hızlı yayılan bağımlılıklar arasında değerlendirilmektedir. Konu ile ilgili yapılan araştırma sonuçlarına göre; genç ve yetişkin bireyler telefon kullanmadan, maillerine bakmadan ve sosyal medya paylaşımında bulunmadan geçirdikleri günlerde kendilerini eksik ve rahatsız hissettiklerini belirtmişlerdir (Kaya, 2013, Laura & Richard, 2004; Mossbarger, 2008). Dijital medya araçları kullanımı ile dijital bağımlı olmama arasındaki dengeyi inceleyen araştırma sonuçlarına göre ise; bireylerin maillerini filtrelemeleri, gelen her maili okumaktan vazgeçmeleri ve kritik olan ya da okunması zorunlu olanlar dışındaki iletileri okumamaları durumlarında bile kendilerini psikolojik olarak daha iyi hissettikleri belirlenmiştir (Özınar, 2011). Bireylerin dijital bağımlılıktan uzaklaşabilmeleri, öncelikle her şeyi öğrenme telaşında olmamaları gerektiği ve bir insanın dünyada olan biten her şeyden haberdar olmasının olanaksız olduğunu bilmeleri ile mümkündür (, 2007).

Konu ile ilgili çalışmalar yapan Kaliforniya Üniversitesi Psikoloji Profesörü Larry Rosen (2009); yaş değişkeninden bağımsız olarak belirlediği 100 kişilik örneklem grubundaki her bireyin, 15 dakikada bir ya da daha sık telefonlarını kontrol ettiğini ve buna izin verilmediği durumlarda da kendilerine ulaşamadığını ya da yakınlarından haber alma olanaklarını yitirdiklerini düşünmelerinden dolayı sıkıntı ve endişe duyduklarını belirtmiştir (Alaçam, 2012:17; Akt: Taylan & Işık, 2015). Bu belirlemeler doğrultusunda da dijital bağımlılık, lee & Chae (2007) tarafından aşağıda verilen kapsamda değerlendirilmektedir;

“Eğer her gün yaptığınız yemeğin fotoğrafını çekip internette paylaşmak için özen göstermekteyseniz, yaptığınız her şeyi sosyal medya aracılığı ile paylaşmak istiyorsanız ve sosyal medya sayesinde aslında çok az tanıdığımız kişiler hakkında çok daha fazla şey öğrenme olanağına sahip olduğunuza inanmaktaysanız siz dijital bağımlısınız. Üstelik sosyal medyada paylaşılan tatiller, hediyeler ya da sürprizler sizde farkında olmadan kıskançlık duygularına neden olmaktaysa, dijital bağımlılığınız çok daha ciddi boyutlara ulaşmış demektir.”

Dijital medya araçlarının yaygınlaşması, özde bu araçları zorunlu olarak mesleki yaşamlarında kullanmak durumunda olan bireylerin üretimlerini zenginleştirilmesi ve kolaylaştırılması açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla dijital medya araçlarının kullanılması doğrultusunda hızlı ve kolay erişilebilir olma avantajı söz konusu olmaktadır (O'Reilly, 1996). Ancak dijital medya araçlarının makul oranlarda ve güvenli kullanım şartları sağlanarak kullanılmamasının, özellikle çocukluk ve gençlik döneminde fiziksel hastalıklar başta olmak üzere birçok sorunu beraberinde getirdiği ve iletişim ve sosyalleşme yoksunluğuna neden olduğu bilinmektedir (Scherer, 1997).

Gençler tarafından, dijital medya araçları içerisinde daha farklı bir anlamla değerlendirilen cep telefonları, bugün için sadece bir haberleşme aracı olarak kullanılmamakta ve bir anlamda küçük bir bilgisayar işlevi görmesi açısından dijital bağımlılığın artmasına neden olmaktadır (Morahan & Schumacher, 2000). Bu bağlamda gençler, dijital medya araçları haricindeki iletişim ve etkileşim olanaklarının dışında yer alarak dijital sosyalleşmeye daha fazla önem vermekte ve bireylerle yüz yüze iletişim kurmaya yönelik sosyalleşmeyi önemsememektedirler. Aynı şekilde, dijital medya araçları içerisinde değerlendirilen televizyon da artık bir kitle iletişim aracı olarak görülmekten çok tüm aileyi etkisi altına alan

“sihirli bir kutu” olarak değerlendirilmektedir. Çünkü televizyon artık belirli programların takip etmenin ötesinde, sabah açılıp akşam kapatılarak günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline almaktadır.

Dijital bağımlılık, konu ile ilgili çalışma yapan birçok araştırmacı tarafından özellikle gençlere yönelik olarak şu şekilde ifade edilmektedir; Dijital bağımlılık 24 saat esasına göre belirlenmiş olan biyolojik yaşam yerine, zaman kavramını bir anlamda yok eden sanal yaşamı gündeme getirmektedir. Bu doğrultuda artık gençler gece yarılarında Twitter’da paylaşımda bulunabilmekte, tuvalette dahi SMS gönderebilmekte ya da bir arkadaşı ile sohbet ederken göz ucuyla telefonunu kontrol edebilmektedir (Heino & Lintanen vd., 2004). Dijital bağımlılık; dinamik bir yaşamın içerisinde yer alınmasının yerine, sürekli bir ekrana bağımlı olmayı gerektirmesi açısından bilakis statik bir yaşam sürdürülmesine neden olmakta ve bu yönüyle de hareketsiz bir yaşam sürdürülmesi nedeniyle birçok fiziksel rahatsızlığa yol açabilmektedir (Kabakçı vd., 2008).

Sınırsız ve süresiz bilgisayar kullanımı ya da dijital medya araçlarından herhangi birinin ekranına mahkûm olmak, çocukların ve gençlerin günlük yaşamlarında da sürekli bir hareket içerisinde yer alma ihtiyacı içerisinde olmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle artık çocuklar ve gençler; kitap okumak, el becerisi ve sabır gerektiren işlerle uğraşmaya ya da hobiler edinmeye dijital medya araçlarına verdikleri kadar önem vermemektedirler. Bu belirlemeler doğrultusunda çocukların ve gençlerin dijital medya araçlarını kullanma sürelerinin aileler tarafından belirli oranlarda kısıtlanmasının, hiperaktiviteye yönelik şikâyetlerin de azalmasını sağlayacağı belirtilmektedir (İnan, 2010). Çocuklarda ve gençlerde sürekli bir hareket haline neden olan bu durum, yazılım uzmanları tarafından şu şekilde değerlendirilmektedir; “Bu denli dinamik algıya alışmış olan bir nesilden, yarın nasıl olacak da mikro cerrahi uzmanları çıkacaktır?”(Gürcan vd., 2008). Bu yöndeki endişelerin bugünden bertaraf edilebilmesi için anne-babalara, çocuklarının dijital medya araçlarını kullanım sürelerine kısıtlama getirmeleri önerilmektedir (Gönül, 2002). Fakat dijital medya araçları kullanımının tamamen yasaklanması ya da bu yönde bir olanak bulunmasına karşın çocuklara evde internet kullanma olanağı sağlanmaması doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Çünkü çocuklar evlerinde bu tür yasaklarla karşılaşmaları durumunda, ev dışındaki imkânlardan faydalanmayı tercih edebileceklerdir. Bu bağlamda çocukların dijital medya araçlarını tamamen yaşamlarının dışına çıkarmalarını sağlamak yerine, bu araçları kullanmaya yönelik bilinç kazanmaları ve bunu bir yaşam disiplini haline getirmeleri önemlidir.

Dijital medya araçları kullanımının sınırlandırılması ve bunun bir yaşam disiplini haline getirilmesi, güvenli kullanım kapsamında değerlendirilmektedir. Güvenli kullanım; çocukların ve gençlerin kötü amaçlı kullanıcıların neden olabileceği sorunlardan uzak tutulmasını, kötü amaçlı kullanıcılar tarafından istismar edilmelerinin önlenmesi ve özel hayatın gizliliğinin sağlanabilmesi için çocukların ve gençlerin tüm bunlardan haberdar edilmelerini ve bilinçlendirilmelerini kapsamaktadır (Çelen & Seferoğlu, 2013).

Bu bilgiler ışığında araştırmanın temel amacı, lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının belirlenmesi ve farklı değişkenler açısından incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu değişkenlerin gençlerin dijital bağımlılık konusunda etkilediğini veya yönlendiğini açığa çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer verilen hipotezler oluşturulmuştur.

H₁: “Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin” değerlendirildiği ifadelerle ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.

H₂: “Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin” değerlendirildiği ifadelerle ilişkin görüşleri yaşlarına göre farklılık göstermektedir.

H₃: “Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin” değerlendirildiği ifadelerle ilişkin görüşleri okul türlerine göre farklılık göstermektedir.

H₄: “Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin” değerlendirildiği ifadelerle ilişkin görüşleri sınıf düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

H₅: “Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin” değerlendirildiği ifadelerle ilişkin görüşleri akademik başarı düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve veri analizi ile ilgili belirlemelere yer verilecektir.

Araştırma Modeli

Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Lise düzeyinde eğitim gören öğrencilerin dijital bağımlılıklarını belirleyebilmek ve değerlendirebilmek amacıyla araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerine başvurmak için geliştirilen veri toplama aracı uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinin, Çankaya ilçesinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı kamuya ait orta öğretim kurumları oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsamında ve araştırmanın örneklemini teşkil etmesi adına; 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılı Ankara ilinin Çankaya ilçesinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyet gösteren ve farklı okul türlerinde eğitim gören 9.sınıf, 10.sınıf, 11.sınıf ve 12.sınıf öğrencilerini kapsamaktadır.

Ankara İli Çankaya İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2015 verilerine göre Çankaya İlçesi'nde 30 tane Anadolu Lisesi, 18 tane Mesleki ve Teknik Lisesi, 2 tane Sosyal Bilimler Lisesi ve 1 tane de İmam Hatip Lisesi bulunmaktadır. Araştırma bu çerçevede; Anadolu Liselerinden her sınıf düzeyinde 3'er tane şube, Mesleki teknik liselerinden her sınıf düzeyinden 2'şer tane şube, Sosyal Bilimler Lisesinden her sınıf düzeyinden 1'er tane şube ve İmam Hatip Liselerinden her sınıf düzeyinde 1'er tane şube rastgele örnekleme ve tabakalama yöntemi ile seçilerek araştırmanın örneklemini oluşturulmuştur. Bu örnekleme yönteminde evrendeki tüm birimler, örneğe seçilmek için eşit ve birbirinden bağımsız şansa sahiptir (Büyüköztürk vd., 2010, s. 84). Ulaşılması gereken örneklem büyüklüğü Büyüköztürk ve diğerleri (2010) tarafından önerilen eşitlik ile hesaplanmıştır.

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}} \quad \text{Eşitlik 3.1. Sürekli değişkenlerde örneklem büyüklüğü tahmini}$$

Eşitlik 3.1'de yer alan $n_0 = (t^2PQ)/d^2$ eşitliği ile hesaplanmaktadır. Belirlenen evren içerisinde bu formül kullanılarak %96 güven aralığı ve 0,04 hata miktarı göz önünde bulundurularak 647 öğrencinin belirtilen evreni temsil edebileceği hesaplanmıştır. Belirlenen evren içerisinde basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile 828 lise öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Demografik Bilgiler

Demografik bilgiler başlığı altında, cinsiyet, yaş, okul türü, sınıf düzeyi, belge alma durumu, ebeveyn eğitim durumu ve gelir düzeyi alt başlıkları incelenmiş ve bu başlıklarla ilgili veriler ortaya konulmuştur. (Tablo 1.)

Tablo 1. Demografik Bulgular-1

Demografik Bilgilerin Dağılımı		n	%
Cinsiyet	Kız	505	61,0
	Erkek	323	39,0
Yaş	14	18	2,2
	15	160	19,3
	16	240	29,0
	17	258	31,2
	18	141	17,0
	19 ve Yukarı	11	1,3
	Okul Türü	Anadolu Lisesi	358
Meslek Lisesi		264	31,9
İmam – Hatip Lisesi		88	10,6
Sosyal Bilgiler Lisesi		118	14,3
Sınıf Düzeyi	1	206	24,9
	2	211	25,5
	3	208	25,1
	4	203	24,5
Belge Alma Durumu	1 Zayıf	96	11,7
	Belge Almayan	222	27,0
	Teşekkür	317	38,6
	Takdir	162	19,7
	Onur	25	3,0
Baba Eğitim Düzeyi	Okur – Yazar Değil	9	1,1
	İlkokul	110	13,3
	Ortaokul	169	20,4
	Lise	270	32,6
	Üniversite	237	28,7
	Lisansüstü	32	3,9
TOPLAM		828	100

Frekans analizi sonuçlarına göre katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların %61'inin kız ve %39'unun erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Demografik Bulgular-2

Demografik Bilgilerin Dağılımı		n	%
Anne Eğitim Düzeyi	Okur – Yazar Değil	19	2,3
	İlkokul	202	24,4
	Ortaokul	159	19,2
	Lise	281	34,0
	Üniversite	143	17,3
	Lisansüstü	23	2,8
Gelir Düzeyi	1000 TL'den Az	28	3,4
	1000 – 2000 TL	195	23,6
	2000 – 3000 TL	173	20,9
	3000 TL'den Fazla	432	52,2
TOPLAM		828	100

Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; % 2,2'sinin 14 yaşında, % 19,3'ünün 15 yaşında ve % 29'unun ise 16 yaşında olduğu görülmektedir. 17 yaşındakilerin

oranı % 31,2 ve 18 yaşındakilerin oranı % 17 ve 19 yaş ve yukarı yaşta olanların oranı ise % 1,3 olarak belirlenmiştir.

Okullarının türüne göre dağılımı incelendiğinde; % 43,2'sinin Anadolu Lisesi'nde, % 31,9'unun meslek lisesi'nde, % 10,6'sının imam – hatip lisesi'nde ve % 14,3'ünün sosyal bilgiler lisesi'nde eğitim aldıkları görülmektedir; sınıf düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde; % 24,9'unun lise 1. sınıf, % 25,5'inin lise 2. sınıf, % 25,1'inin lise 3. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Lise 4. sınıf öğrencilerinin oranı ise % 24,5 olarak belirlenmiştir.

Başarı durumlarının dağılımları incelendiğinde; bir zayıfı olanların oranı % 11,7, belge alamayan öğrencilerin oranı % 27 ve teşekkür belgesi alanların oranı % 38,6 olarak belirlenmiştir. Takdir belgesi alanların oranı ise % 19,7 ve onur belgesi alanların oranının % 3 olduğu görülmektedir.

Baba eğitim düzeylerinin dağılımı incelendiğinde; okur – yazar olmayanların oranının % 1,1, ilkökul mezunu olanların oranının % 13,3 ve ortaokul mezunu olanların oranının ise % 20,4 olduğu görülmektedir. Lise mezunu olanların oranı ise % 32,6, üniversite mezunu olanların oranı % 28,7 ve lisansüstü mezunu olanların oranı % 3,9 olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların anne eğitim düzeylerinin dağılımı incelendiğinde; okur-yazar olmayanların oranının % 2,3, ilkökul mezunu olanların oranının % 24,4 ve ortaokul mezunu olanların oranı % 19,2 olarak belirlenmiştir. Lise mezunu olanların oranının ise % 34, üniversite mezunu olanların oranının % 17,3 ve lisansüstü mezunu olanların oranının ise % 2,8 olduğu görülmektedir.

Katılımcıların gelir düzeylerinin dağılımı; 1000 TL'den az geliri olanların oranı % 3,4, 1000 – 2000 TL arası geliri olanların oranı % 23,6, 2000-3000 TL arası geliri olanların oranı % 20,9 ve 3000 TL'den fazla geliri olanların oranı ise % 52,2' şeklindedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada; Arslan, Kırık, Karaman ve Çetinkaya (2015) tarafından geliştirilen ve *lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık* başlıklı çalışmada kullanılan “Dijital bağımlılık ölçeği” kullanılmıştır. Arslan ve diğerleri dijital bağımlılık ölçeği'nin cronbach's alpha güvenirlik katsayısını 0,89 olarak belirlemişlerdir.

Dijital Bağımlılık Ölçeği, 5'li likert ölçeği temelinde geliştirilmiştir. 5'li ölçekteki ifadelerin puanlaması; “1: Kesinlikle Katılmıyorum”, “2: Katılmıyorum”, “3: Kararsızım”, “4: Katılıyorum” ve “5: Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde yapılmıştır.

Ölçek ve alt boyutlarının güvenirlik düzeylerinin belirlenmesi için güvenirlik analizi yapılmış ve Chronbach's Alpha katsayısı elde edilmiştir.

Tablo 3. Güvenirlik analizi sonuçları

Güvenirlik Analizi	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Dijital Bağımlılık Ölçeği	29	0,905
Dijital Bağımlılık Ölçeği Oyun Boyutu	11	0,852
Dijital Bağımlılık Ölçeği Sosyal Medya Boyutu	12	0,906
Dijital Bağımlılık Ölçeği Sosyal Hayata Etki Boyutu	6	0,853

Analiz sonuçlarına göre; dijital bağımlılık ölçeği'nin Cronbach's Alpha güvenilirlik düzeyinin 0,905, alt boyutların güvenilirlik düzeyinin ise 0,852 ile 0,906 arasında değiştiği görülmektedir. Bu doğrultuda dijital bağımlılık ölçeği ve alt boyutlarının güvenilirlikleri yeterli düzeydedir denilebilir.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri, cinsiyet, yaş, lise türü, sınıf düzeyi, belge alma durumu, ebeveyn eğitim durumu, gelir düzeyi ve dijital bağımlılık değişkenlerine göre de kodlanarak SPSS programına kaydedilmiştir. Veriler sırasıyla temel istatistiksel ölçülerle (aritmetik ortalama, standart sapma) özetlenmiş ve ikili karşılaştırmalarda t testiyle, çoklu grup karşılaştırmasında varyans analizi testi ve farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan TUKEY Testi ile çözümlenmiştir. Bulguların yorumlanmasında .05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın problemlerine ilişkin veri analizlerine, elde edilen bulgulara ve bulgulara dayalı yapılan yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4. Dijital Bağımlılık Ölçeği Oyun Boyutu Maddelerine Verilen Cevapların Dağılımı

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama \bar{X}	Standart Sapma S
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
1) Yeni çıkan oyunları arkadaşlarımdan önce oynayıp bitirmek isterim.	452	54,6	155	18,7	99	12,0	39	4,7	83	10,0	1,97	1,33
2) Oyunda başarılı olmayı çok önemserim.	263	31,8	137	16,5	139	16,8	153	18,5	136	16,4	2,71	1,48
3) Oyun oynadığımda kendimi yalnız hissetmiyorum.	288	34,8	125	15,1	132	15,9	131	15,8	152	18,4	2,68	1,53
4) Oyunlarda en üst seviyeye ulaşmak önemlidir.	297	35,9	127	15,3	120	14,5	126	15,2	158	19,1	2,66	1,55
5) Oyunda hedefime ulaşmak için uyku saatimi ertelemişimdir.	429	51,8	123	14,9	91	11,0	73	8,8	112	13,5	2,17	1,47
6) Doğum günümde ailemden hediye olarak elbiseye nazaran teknolojik bir araç beklerim.	251	30,3	137	16,5	154	18,6	110	13,3	176	21,3	2,79	1,52
7) Bayramlarda akraba ziyaretine gitmekten internet – play station kafe ya da sinemaya gitmeyi tercih ederim.	380	45,9	135	16,3	116	14,0	75	9,1	122	14,7	2,30	1,48
8) Dijital araçlarla oyun oynadığım için arkadaşlarım ile daha az vakit geçiriyorum.	455	55,0	187	22,6	86	10,4	51	6,2	49	5,9	1,86	1,19
9) Oyun oynamayı arkadaşlarımla vakit geçirmeye tercih ederim.	506	61,1	131	15,8	78	9,4	43	5,2	70	8,5	1,84	1,28
10) Yemeğimi genelde bilgisayar başında yerim.	518	62,6	122	14,7	71	8,6	46	5,6	71	8,6	1,83	1,30
11) Kullandığım elektronik araçların yeni modellerinin ne zaman çıkacağını merakla beklerim.	334	40,3	168	20,3	123	14,9	99	12,0	104	12,6	2,36	1,43

Tablo 4'te bakıldığında lise öğrencilerinden toplanan verilere göre dijital bağımlılık ölçeğinin alt boyutlarından oyun boyutunu oluşturan 11 maddenin frekans ve yüzdelerine dayalı ortalamalarının incelendiği görülmektedir.

Lise öğrencilerinin oyun boyutunda en yüksek dijital bağımlılığa sahip olduğu madde; $\bar{X} = 2,79$ ortalama ile “6) Doğum günümde ailemden hediye olarak elbiseye nazaran teknolojik bir araç beklerim.” maddesine yönelik dijital bağımlılık düzeylerinin kritik değer ile karşılaştırıldığında orta düzeyde olduğu (Kritik Değer: 2.62-3.42) ve frekans dağılımlarına göre dağılım sıklıklarının kararsızım düzeyinde olduğu görülmektedir.

Lise öğrencilerinin oyun boyutunda en düşük dijital bağımlılığa sahip olduğu madde; $\bar{X} = 1,83$ ortalama ile “10) Yemeğimi genelde bilgisayar başında yerim.” Maddesine yönelik dijital bağımlılık düzeylerinin kritik değer ile karşılaştırıldığında düşük düzeyde olduğu (Kritik Değer: 1.81-2.61) ve frekans dağılımlarına göre dağılım sıklıklarının katılmıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir.

Oyun boyutundaki diğer maddelerin ortalamalarının 2,79 ile 1,83 Aralığında değiştiği yani lise öğrencileri oyun boyutunda bulunan maddelere katılmıyorum ile kararsızım arasında dağıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 5. Dijital Bağımlılık Ölçeği Sosyal Medya Boyutu Maddelerine Verilen Cevapların Dağılımı

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama \bar{X}	Standart Sapma S
	N	%	N	%	n	%	n	%	n	%		
12) Gün içerisinde telefonumla fazla vakit geçiririm.	89	10,7	104	12,6	155	18,7	235	28,4	245	29,6	3,54	1,32
13) Sosyal medya hesaplarımı sıklıkla kontrol ederim.	91	11,0	115	13,9	138	16,7	224	27,1	260	31,4	3,54	1,35
14) Arkadaşlarımla sosyal medya üzerinden iletişime geçerim.	71	8,6	63	7,6	102	12,3	295	35,6	297	35,9	3,83	1,24
15) Telefonum yanımda olmadığında bir eksiklik hissederim.	117	14,1	88	10,6	152	18,4	161	19,4	310	37,4	3,55	1,43
16) Gün içerisinde sosyal ağlarda fazla vakit geçiririm.	121	14,6	146	17,6	164	19,8	187	22,6	210	25,4	3,26	1,39
17) Günün büyük bir kısmını dijital araçlarla geçiririm.	153	18,5	161	19,4	198	23,9	152	18,4	164	19,8	3,02	1,38
18) Sabahları ilk iş olarak mesajlarımı ve maillerimi kontrol ederim.	187	22,6	122	14,7	124	15,0	152	18,4	243	29,3	3,17	1,54
19) Gittiğim yerlerde Wi – Fi şifresini sorarım.	163	19,7	108	13,0	147	17,8	164	19,8	246	29,7	3,27	1,50
20) Gün içerisinde mutlaka birkaç saat telefonumdan ya da müzik çalarımından bir şeyler dinlerim.	64	7,7	67	8,1	112	13,5	203	24,5	382	46,1	3,93	1,27
21) Çevremdeki insanlar teknolojik araçlarla çok fazla kullandığını söylüyor.	202	24,4	149	18,0	197	23,8	126	15,2	154	18,6	2,86	1,43
22) İnternet nedeniyle gece geç vakitlere kadar oturup uykusuz kalırım.	249	30,1	154	18,6	154	18,6	114	13,8	157	19,0	2,73	1,49
23) Her ay SMS ve/veya internet paketi alırım.	153	18,5	92	11,1	89	10,7	136	16,4	358	43,2	3,55	1,56

Tablo 5'e bakıldığında lise öğrencilerinden toplanan verilere göre dijital bağımlılık ölçeğinin alt boyutlarından medya boyutunu oluşturan 12 madenin frekans ve yüzdelere dayalı ortalamalarının incelendiği görülmektedir.

Lise öğrencilerinin medya boyutunda en yüksek dijital bağımlılığa sahip olduğu madde; $\bar{X} = 3,93$ ortalama ile "20) Gün içerisinde mutlaka birkaç saat telefonumdan ya da müzik çalarımından bir şeyler dinlerim." Maddesine yönelik medya alt boyutuna ilişkin dijital bağımlılık düzeylerinin kritik değer ile karşılaştırıldığında yüksek düzeyde olduğu (Kritik Değer: 3,43-4,23) ve frekans dağılımlarına göre dağılım sıklıklarının katılıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir.

Lise öğrencilerinin medya boyutunda en düşük dijital bağımlılığa sahip olduğu madde; $\bar{X} = 2,73$ ortalama ile "22) İnternet nedeniyle gece geç vakitlere kadar oturup uykusuz kalırım." Maddesine yönelik medya boyutuna ilişkin dijital bağımlılık düzeylerinin kritik değer ile karşılaştırıldığında orta düzeyde olduğu (Kritik Değer: 2,62-3,42) ve frekans dağılımlarına göre dağılım sıklıklarının kararsızım düzeyinde olduğu görülmektedir.

Medya boyutundaki diğer maddelerin ortalamalarının 3,93 ile 2,73 aralığında değiştiği yani lise öğrencileri medya boyutunda bulunan maddelere kararsızım ile katılıyorum arasında dağıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 6. Dijital Bağımlılık Ölçeği Sosyal Hayata Etki Boyutu Maddelerine Verilen Cevapların Dağılımı

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama \bar{X}	Standart Sapma S
	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
24) Teknolojik araçlar aile hayatımı olumsuz etkiler.	304	36,7	161	19,4	145	17,5	98	11,8	120	14,5	2,48	1,45
25) Teknolojik araçlar uyku düzenimi bozar.	246	29,7	144	17,4	147	17,8	144	17,4	147	17,8	2,76	1,48
26) Teknolojik araçlar sosyal hayatımı olumsuz etkiler.	305	36,8	167	20,2	155	18,7	96	11,6	105	12,7	2,43	1,41
27) Teknolojik araçlar dikkat düzeyimi etkiler.	209	25,2	127	15,3	185	22,3	163	19,7	144	17,4	2,89	1,43
28) Teknolojik araçlarla fazla vakit geçirdiğim için ödevlerimi aksatırım.	292	35,3	157	19,0	149	18,0	96	11,6	134	16,2	2,54	1,47
29) İnternette daha fazla zaman geçirebilmek için sık sık sorumluluklarımı aksatıyorum.	345	41,7	173	20,9	121	14,6	73	8,8	116	14,0	2,33	1,44

Tablo 6'da bakıldığında lise öğrencilerinden toplanan verilere göre dijital bağımlılık ölçeğinin alt boyutlarından sosyal hayata etki boyutunu oluşturan altı madenin frekans ve yüzdelere dayalı ortalamalarının incelendiği görülmektedir.

Lise öğrencilerinin sosyal hayata etki boyutunda en yüksek dijital bağımlılığa sahip olduğu madde; $\bar{X} = 2,89$ ortalama ile "27) Teknolojik araçlar dikkat düzeyimi etkiler." Maddesine yönelik sosyal hayata etki alt boyutuna ilişkin dijital bağımlılık düzeylerinin kritik değer ile karşılaştırıldığında orta düzeyde olduğu (Kritik Değer: 2,62-3,42) ve frekans dağılımlarına göre dağılım sıklıklarının kararsızım düzeyinde olduğu görülmektedir.

Lise öğrencilerinin sosyal hayata etki boyutunda en düşük dijital bağımlılığa sahip olduğu madde; $\bar{X} = 2,33$ ortalama ile "29) İnternette daha fazla zaman geçirebilmek için sık sık sorumluluklarımı aksatıyorum." Maddesine yönelik sosyal hayata etki boyutuna ilişkin

dijital bağımlılık düzeylerinin kritik değer ile karşılaştırıldığında düşük düzeyde olduğu (Kritik Değer: 1.81-2,61) ve frekans dağılımlarına göre dağılım sıklıklarının katılmıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir. Sosyal hayata etki boyutundaki diğer maddelerin ortalamalarının 2,89 ile 2,33 aralığında değiştiği yani lise öğrencileri sosyal hayata etki alt boyutunda bulunan maddelere kararsızım ile katılmıyorum arasında dağıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Yorumlayıcı İstatistikler

Dijital Bağımlılık Ölçeğinin cinsiyete göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t – Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. Dijital Bağımlılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Değişimi

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	T	p
Oyun Boyutu	Kız	505	23,59	9,17	- 5,877	0,000*
	Erkek	323	27,65	10,51		
Sosyal Medya Boyutu	Kız	505	41,46	11,85	3,728	0,000*
	Erkek	323	38,33	11,70		
Sosyal Hayata Etki Boyutu	Kız	505	14,62	6,33	- 4,496	0,000*
	Erkek	323	16,70	6,77		
Dijital Bağımlılık Ölçeği	Kız	505	79,67	21,08	- 1,969	0,049*
	Erkek	323	82,68	22,20		

Dijital bağımlılık ölçeğinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Erkeklerin bağımlılık düzeyi ortalaması, kızların bağımlılık düzeyinden yüksektir. Dijital bağımlılık ölçeği oyun boyutu ve sosyal hayata etki boyutu için erkeklerin ortalaması kızlardan daha yüksek iken, sosyal medya boyutu için kızların bağımlılık düzeyi erkeklerin bağımlılık düzeyinden anlamlı derecede daha yüksektir.

Dijital Bağımlılığın Yaşa Göre Değişimi

Dijital bağımlılık yaşa göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, dijital bağımlılık ölçeğinin yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$). Diğer bir ifade ile bütün yaş gruplarının dijital bağımlılık ölçeği oyun boyutu, sosyal medya boyutu, sosyal hayata etki boyutu ve dijital bağımlılık tüm yaş gruplarında eşit seviyededir denilebilir.

Dijital Bağımlılığın Okul Türüne Göre Değişimi

Dijital bağımlılık okul türüne göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. Dijital Bağımlılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Okul Türüne Göre Değişimi

	Okul Türü	N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Oyun Boyutu	Anadolu Lisesi	358	25,35	9,49	0,164	0,921
	Meslek Lisesi	264	25,15	10,36		
	İmam – Hatip Lisesi	88	24,52	9,94		
	Sosyal Bilgiler Lisesi	118	25,18	10,20		
Sosyal Medya Boyutu	Anadolu Lisesi	358	40,05	11,42	7,184	0,000*
	Meslek Lisesi	264	41,19	11,87		
	İmam – Hatip Lisesi	88	35,27	12,07		
	Sosyal Bilgiler Lisesi	118	42,41	12,22		
Sosyal Hayata Etki Boyutu	Anadolu Lisesi	358	14,97	6,15	1,384	0,246
	Meslek Lisesi	264	16,00	6,86		
	İmam – Hatip Lisesi	88	15,82	6,99		
	Sosyal Bilgiler Lisesi	118	15,24	6,86		
Dijital Bağımlılık Ölçeği	Anadolu Lisesi	358	80,37	20,06	2,553	0,049*
	Meslek Lisesi	264	82,34	22,17		
	İmam – Hatip Lisesi	88	75,61	23,07		
	Sosyal Bilgiler Lisesi	118	82,82	22,98		

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; dijital bağımlılık sosyal medya boyutu okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken, oyun boyutu ve sosyal hayata etki boyutu anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

Anlamlı farklılık gösteren alt boyutlarda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre; dijital bağımlılık ölçeği sosyal medya boyutu ve dijital bağımlılık imam – hatip lisesi öğrencilerinin ortalaması diğer lise türü öğrencilerinin ortalamasından anlamlı derece farklı ve düşüktür ($p < 0,05$). Diğer bir ifade ile imam – hatip lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeyi diğer okullardan anlamlı derecede daha azdır. Diğer okullar arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Dijital Bağımlılığın Sınıf Düzeyine Göre Değişimi

Dijital bağımlılığın sınıf düzeyine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan sonuçlarına göre, dijital bağımlılığın sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$). Diğer bir ifade ile katılımcıların dijital bağımlılık, sosyal medya, oyun ve sosyal hayata etki düzeyleri aynı seviyede olduğu söylenebilir.

Dijital Bağımlılığın Başarı Düzeyine Göre Değişimi

Tablo 8. Dijital Bağımlılık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Başarı Düzeyine Göre Değişimi $p < 0,05$

	Başarı Düzeyi	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Oyun Boyutu	1 Zayıf	96	27,20	10,64	2,963	0,019*
	Belge Almayan	222	26,26	10,68		
	Teşekkür Belgesi	317	24,54	9,34		
	Takdir Belgesi	162	23,73	8,85		
	Onur Belgesi	25	26,36	12,04		
Sosyal Medya Boyutu	1 Zayıf	96	40,56	12,74	2,565	0,037*
	Belge Almayan	222	41,28	11,79		
	Teşekkür Belgesi	317	40,31	11,28		
	Takdir Belgesi	162	39,31	12,44		
	Onur Belgesi	25	33,76	11,61		
Sosyal Hayata Etki Boyutu	1 Zayıf	96	17,02	6,98	5,068	0,000*
	Belge Almayan	222	16,20	6,71		
	Teşekkür Belgesi	317	15,30	6,43		
	Takdir Belgesi	162	13,78	5,79		
	Onur Belgesi	25	14,20	8,18		
Dijital Bağımlılık Ölçeği	1 Zayıf	96	84,78	23,91	3,915	0,004*
	Belge Almayan	222	83,74	21,77		
	Teşekkür Belgesi	317	80,15	20,52		
	Takdir Belgesi	162	76,82	21,02		
	Onur Belgesi	25	74,32	22,17		

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, dijital bağımlılık başarı durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre;

- Dijital bağımlılık ölçeği oyun boyutu için; 1 zayıf ve belge almayan öğrencilerin oyun boyutu bağımlılık düzeyi teşekkür belgesi, takdir belgesi ve onur belgesi alan öğrencilerin ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir ($p < 0,05$).
- Dijital bağımlılık ölçeği sosyal medya boyutu için, onur belgesi alan öğrencilerin ortalaması diğer bütün öğrencilerin ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür ($p < 0,05$). Diğer bütün gruplar arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamaktadır ($p > 0,05$).
- Dijital bağımlılık ölçeği sosyal hayata etki boyutu için, takdir belgesi alan öğrenciler onur belgesi alan öğrencilerden farksız olup; 1 zayıf, belge almayan ve teşekkür belgesi alan öğrencilerden anlamlı derecede farklıdır ($p < 0,05$). Teşekkür belgesi alanların ortalaması belge almayanlardan farksız, diğer gruplardan anlamlı derecede farklıdır ($p < 0,05$).

- Dijital bağımlılık ölçeği geneli için, takdir belgesi ve onur belgesi alanların ortalaması diğer gruplardan anlamlı derecede daha düşüktür ($p < 0,05$). Diğer gruplar arasında anlamlı derecede farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı ve sosyal hayata olumsuz etki boyutlarından oluşan 29 maddeye sahip Dijital bağımlılık ölçeği'ne 828 kişiden oluşan lise öğrencilerinin verdikleri yanıtlarda, katılımcıların en fazla katıldıklarını belirttikleri maddeler; “Arkadaşlarımla sosyal medya üzerinden iletişime geçerim.” (592 katılımcı), “Gün içerisinde mutlaka birkaç saat telefonumdan ya da müzik çalarımından bir şeyler dinlerim.” (585 katılımcı), “Her ay SMS ve/veya internet paketi alırım.” (494 katılımcı), “Sosyal medya hesaplarımı sıklıkla kontrol ederim.” (484 katılımcı), “Gün içerisinde telefonumla fazla vakit geçiririm.” (480 katılımcı), “Telefonum yanımda olmadığında bir eksiklik hissedirim.” (471 katılımcı), “Gittiğim yerlerde Wi-Fi şifresini sorarım.” (410 katılımcı), “Gün içerisinde sosyal ağlarda fazla vakit geçiririm.” (397 katılımcı), “Sabahları ilk iş olarak mesajlarımı ve maillerimi kontrol ederim.” (395 katılımcı), “Günün büyük bir kısmını dijital araçlarla geçiririm.” (316 katılımcı), “Teknolojik araçlar uyku düzenimi bozar.” (291 katılımcı) ve “Oyunda başarılı olmayı çok önemserim.” (289 katılımcı) olarak belirlenmiştir. Bu maddelerin geneline bakıldığında ise, araştırma kapsamında yer alan katılımcı lise öğrencilerinin doğrudan sosyal medya olmak üzere ve dolaylı olarak internet ve mobil telefonlarına bağımlı olduklarını anlaşılmaktadır.

Bayraktar (2001) “İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü” başlıklı çalışmasında, ergenlik döneminde görülen internet bağımlılık düzeyinin cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını belirlemiştir. Bu doğrultuda Bayraktar(2001); ergenlik döneminde bulunan erkek çocuklarının internet bağımlılık düzeylerinin, aynı dönemde bulunan kız çocuklarının internet bağımlılık düzeylerinden daha yüksek olduğunu ve sosyo-ekonomik düzeyi daha yüksek olan ergen bireylerin internet bağımlılık düzeylerinin de aynı oranda yüksek bağımlılığa sahip olduğunu belirtmiştir.

Çakır-Balta ve Horzum (2008) “Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler” başlıklı araştırmalarında, web tabanlı öğretim programı uygulanan öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerini farklı demografik değişkenler kapsamında belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaları doğrultusunda Çakır-Balta ve Horzum (2008), web tabanlı öğretim programı uygulanan öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını ve web tabanlı öğretim programı uygulanan erkek öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin, aynı öğretim programına dâhil edilen kız öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Aynı şekilde Çakır-Balta ve Horzum (2008); haftada sekiz saatten fazla internete bağlanan katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin, haftada sekiz saatten az internete bağlanan katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinden daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Balcı ve Gülnar (2009), “Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili” başlıklı araştırmalarında üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerini demografik değişkenler kapsamında incelemeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda yürütülen araştırmada Balcı ve Gülnar (2009); Dijital bağımlılık ölçeği boyutları'ndan “Oyun Bağımlılığı Boyutu” ile “Sosyal Medya Bağımlılığı Boyutu”na yönelik ölçek puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığını, ancak “Günlük Hayata Olumsuz Etki Boyutu”na yönelik ölçek puanlarının cinsiyet değişkenine göre aynı şekilde anlamlı farklılık içermediğini belirlemişlerdir. Balcı ve Gülnar (2009); “Oyun Bağımlılığı Boyutu”nda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre anlamlı bir şekilde daha

yüksek bağımlılığa ve “Sosyal Medya Bağımlılığı Boyutu”nda da kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bağımlılığa sahip olduğunu belirlemişlerdir. Balcı ve Gülnar (2009) araştırmalarında, “Günlük Hayata Olumsuz Etki Boyutu”nda ise kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını saptamışlardır. Ayrıca Balcı ve Gülnar (2009); Dijital bağımlılık ölçeği boyutları’ndan “Oyun Bağımlılığı Boyutu”, “Sosyal Medya Bağımlılığı Boyutu” ve “Günlük Hayata Olumsuz Etki Boyutu” puanlarının sınıf, ikamet şekli, sosyo-ekonomik düzey ve aylık harcama miktarı değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Horzum (2011), “İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi” başlıklı araştırmasında ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerini, farklı demografik değişkenler bağlamında ve internet bağımlılığı ile ilişkisi kapsamında incelemiştir. Bu doğrultuda Horzum (2011), erkek öğrencilerin bilgisayar oyunu ve internet bağımlılığı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını ve erkek öğrencilerin bilgisayar oyunu ve internet bağımlılık düzeylerinin kız öğrencilerin bilgisayar oyunu ve internet bağımlılık düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu ve internet bağımlılığı oyun düzeylerinin sosyo-ekonomik değişkene göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediğini de eklemiştir.

Kaya (2013) “Çevrimiçi oyun bağımlılığı ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması” başlıklı çalışmada, hem yetişkin bireylerin hem de gençlik dönemindeki bireylerin oyun bağımlılığı düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırması doğrultusunda Kaya (2013), sadece genç bireylerin değil aynı zamanda yetişkin bireylerin de telefonsuz birkaç gün dahi geçiremeyeceklerini belirttiklerini saptanmıştır.

Arslan, Kırık, Karaman ve Çetinkaya (2015) “Lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık” başlıklı araştırmalarında, lise ve üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri arasında farklı demografik değişkenler kapsamında anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaları sonucunda Arslan vd. (2015); dijital bağımlılık ölçeği boyutları’ndan “Oyun Bağımlılığı Boyutu” puanlarının öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaştığını ve lise ve üniversite öğrencileri arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu belirlemişlerdir. Bu doğrultuda Arslan vd. (2015), lise öğrencilerinin üniversite öğrencilerinden daha yüksek oyun bağımlılığına sahip olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, dijital bağımlılık ölçeği boyutları’ndan “Sosyal Medya Bağımlılığı Boyutu” ile “Günlük Hayata Olumsuz Etki Boyutu” puanları arasında lise ve üniversite öğrencileri arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığını saptamışlardır. Araştırmalarında hem lise öğrencilerinin hem de üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık ölçeği boyutları’ndan “Oyun Bağımlılığı Boyutu” puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını belirleyen Arslan vd. (2015), “Sosyal Medya Bağımlılığı Boyutu” ile “Günlük Hayata Olumsuz Etki Boyutu” puanlarının ise anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda hem lise öğrencilerinde hem de üniversite öğrencilerinde annenin eğitim düzeyi arttıkça oyun bağımlılığı düzeyinin de aynı oranda arttığını belirtmişlerdir. Buna karşın Arslan vd. (2015); hem lise öğrencilerinin hem de üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık ölçeği boyutları’ndan “Oyun Bağımlılığı Boyutu”, Sosyal Medya Bağımlılığı Boyutu” ile “Günlük Hayata Olumsuz Etki Boyutu” puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Griffiths (1999) araştırmasında; internet bağımlılık düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçlamış ve bayanların

internet bağımlılık düzeylerinin erkeklerin internet bağımlılık düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Laura & Richard (2004), ergenlik dönemindeki bireyler ile yetişkinlik dönemindeki bireylerin internet bağımlılığı düzeylerini farklı demografik değişkenler kapsamında incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaları doğrultusunda Laura & Richard (2004); sadece ergenlik döneminde yer alan bireylerin değil, yetişkinlik döneminde yer alan bireylerin de sosyal medyada paylaşımda bulunmadıkları zaman kendilerini eksik hissettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Mossbarger (2008) araştırmasında, ergenlik döneminde yer alan bireylerin internet bağımlılık düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırması doğrultusunda Mossbarger (2008), ergenlik döneminde yer alan katılımcı bireylerin maillerine birkaç gün bakmadıklarında kendilerini rahatsız hissetmeye başladıklarını belirtmiştir.

Farklı ülkelerde, çocuklardaki internet bağımlılığını inceleyen (Cao & Su, 2006; Esen, 2009; Ghassemzadeh, Shahraray & Moradi, 2008; Ozçınar, 2011) pek çok sayıda çalışma vardır. Bunların büyük bir çoğunluğu belirli bir ölçek dâhilinde seçilen gruptaki çocukların internet bağımlılığı olup olmadığına ve yaygınlığına ölçmeye yönelik yapılmış çalışmalardır. Ailelerin çocuklarının internet bağımlılığına yönelik görüşleri ise, sadece internetin genel kullanımına yönelik görüşlerinin incelendiği çalışmalarla (Bakken vd, 2009; Chak & Leung, 2004; General Directorate of Family and Social Studies, 2008; Kabakçı, Odabaşı & Çoklar, 2008; Mesch, 2003; Rajani & Chandio, 2004; Stefannescu ve diğerleri, 2007; Sook – Jung & Young – Gil, 2007; Van Rompaey, Roe & Struys, 2002; Yasser vd, 2008) sınırlı kalmıştır.

Time (Business Wire 2012) dergisinin yaptığı araştırmada, internet kullanım süresi ve miktarının dijital yerli ve dijital göçmen sınıflamasına giren bireylerde farklılık gösterdiği vurgulanmaktadır. Yaşantılardaki bu farklılıklar algılamalardaki farklılıkları da peşi sıra getirmektedir. Nitekim yapılan bu çalışma da bir boyutu itibarıyla bu kanıtı destekler niteliktedir. Dijital yerliler için farklı tanımlamalar ve internet bağımlılık ölçeklerine ihtiyaç vardır. Bireylerdeki tutum ve davranışların süreç içerisinde değişebileceği gerçeğinden yola çıkarak, geliştirilen ya da uyarlanan tüm ölçeklerin uzun vadede geçerli ve güvenilir bir yapı sergileyemeyeceği daima göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, uyarlaması yapılan “Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği” ve “İnternet Bağımlılık Ölçeği”nin de süreç içerisinde farklı örneklemeler üzerinden yeniden yapı geçerliliği ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması önerilmektedir (Aktaran: Eşgi, 2013). Bu belirlemeler doğrultusunda konu ile ilgili aşağıda yer alan önerilerde bulunulabilir;

- Dijital bağımlılık konusu araştırmacılar tarafından daha kapsamlı bir şekilde ele alınarak geniş katılımlı araştırmalar ve ölçümleme çalışmaları yapılmalıdır. Bu ölçüm ve ölçümleme araçları geliştirme çalışmalarına psikoloji, sosyoloji, psikiyatri, eğitim ve ölçme değerlendirme uzmanı gibi çok farklı disiplinlerden uzmanların katılımı sağlanmalı ve teşvik edilmelidir.
- Anne-babalar çocukları henüz küçükken önlem almalı ve dijital araç ve uygulamaları kontrollü olarak kullanmalıdırlar.
- Dijital araç ve uygulamalar konusunda toplumun tüm kesimleri bilinçlendirmelidir.
- Dijital araç ve uygulamaların sadece boş vakit, oyun ve eğlence aracı olmadığı bilgi edinme ve derslere yardımcı olma amaçlı da kullanılabilmesi konusunda toplum bilinçlendirilmelidir.
- Okullarda öğrencilere, öğretmenlere ve velilere dijital bağımlılık hakkında bilgi verilmeli ve bilinçlendirilmelidir.
- Eğitim-öğretim yetkilileri öğrencilerin dijital bağımlılık seviyelerini ölçmeli ve bağımlılık seviyesi yüksek öğrencilere uzman desteği sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aileler İçin Güvenli İnternet Rehberi*. (2015). Ankara: Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı.
- Aksaçoğlu, A. G. & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi, *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), (s. 3 – 28).
- Alaşam, H. (2012). *Denizli bölgesi üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının görülme sıklığı ve yetişkin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkisi*. Uzmanlık Tezi, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Denizli.
- Altunay, A. (2013). *Çağımızın görsel iletişim ortamı olarak yeni medya – Hareketli Görüntünün Tarihi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Anderson, K. J. (2001). Internet use among college students: an exploratory study, *Journal of American College Health*, 50, (pp. 21 – 26).
- Anklam, P. (2009). Ten years of net work, *The Learning Organization*, 16(6), (pp. 415 – 426).
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), (s. 55 – 67).
- Arslan, A. (2015). Eğitim ve öğretimde sosyal medyanın kullanımı, *Sosyalleşen Olgular Sosyal Medya Araştırmaları – 2*, Editörler: Büyükaslan, A. & Kırık, A. M., Konya: Çizgi.
- Arslan, A., Kırık, A. M., Karaman, M. ve Çetinkaya, A. (2015). Lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık, *UHİVE: Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Yaz, (s. 34 – 58).
- Aydoğdu – Karaaslan, İ. ve Budak, L. (2012). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu özelliklerini kullanımlarının ve gündelik iletişimlerine etkisinin araştırılması, *Journal of Yasar University*, 26(7), (s. 4548 – 4525).
- Aydın, K. (2004). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu kullanımı ve GSM operatörü tercihleri üzerine bir çalışma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), (s. 149 – 164).
- Bacanak, A., Karamustafaoğlu, O. ve Köse, S. (2003). Yeni bir bakış: Eğitimde teknoloji okur – yazarlığı, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, (s. 191 – 196).
- Bakken, I. J., Wenzel, H. G., Götestam, K. G., Johansson, A. & Øren, A. (2009). Internet addiction among norwegian adults: A stratified probability sample study, *Scandinavian Journal of Psychology*, 50, (pp. 121 – 127).
- Balcı, Ş. ve Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili, *Selçuk İletişim Dergisi*, 6(1), (s. 5 – 22).
- Balta, Ç. Ö. ve Horzum, M. B. (2008). The factors that affect internet addiction of students in a web basal learning environment, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), (pp. 187 – 205).
- Bartholow, B. D., Sestir, M. A. & Davis, E. B. (2005). Correlates and consequences of exposure to video game violence: Hostile personality, empathy, and aggressive behavior, *Society for Personality and Social Psychology*, 31(11), (pp. 1573 – 1586).
- Bayhan, V. (Şubat 2011). Lise öğrencilerinde internet kullanma alışkanlığı ve internet bağımlılığı (Malatya uygulaması), *Akademik Bilişim'11 – XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildiriler Kitabı*: Malatya: İnönü Üniversitesi.

- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bayraktaroğlu, A. M. (2010). Tele(Mi)Safirlikten teletembelliğe bağımlılık sürecinde hayatımızın Truva Atı: Televizyon, *Süleyman Demirel Üniversitesi Editörden Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi (ART – E)*, 6, (s. 1 – 5).
- Bayraktutan, F. (2005). *Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayzan, Ş. (2011). *Dünyada internetin güvenli kullanımına yönelik uygulama örnekleri ve Türkiye'de bilinçlendirme faaliyetlerinin incelenmesi ve Türkiye için öneriler*, Ankara: Bilgi ve İletim Teknolojileri Kurumu.
- Beard, K. W. & Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction, *CyberPsychology & Behavior*, 3(4), (pp. 377 – 380).
- Beyatlı, Ö. (2012). *Orta öğretim kademesindeki öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, YakınDoğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, KKTC.
- Bilgiç, H. G, Duman, D. ve Seferoğlu, S. S. (Şubat 2011). Dijital yerlilerin özellikleri ve çevrimiçi ortamların tasarlanmasındaki etkileri, *Akademik Bilişim'11 – XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kitabı*: Malatya, İnönü Üniversitesi.
- Bölükbaş, K. (2003). *İnternet kafeler ve internet bağımlılığı üzerine sosyolojik bir araştırma: Diyarbakır örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Diyarbakır.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç – Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: PegemA.
- Canbek, G. ve Sağıroğlu, G. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği, *Politeknik Dergisi*, 10(1), (s. 33 – 39).
- Cao, F. & Su, L. (2006). Internet addiction among chinese adolescents, *Child: Care, Health and Development*, 33(3), (pp. 275 – 281).
- Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well – being: Development of a theory – based cognitive – behavioral measurement instrument, *Computers in Human Behavior*, 18, (pp. 553 – 575).
- Cemiloğlu – Altunay, M. (2010). Gündelik yaşam ve sosyal paylaşım ağları: Twitter ya da – pıt pıt net, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 12, (s. 31 – 56).
- Ceyhan, E. (2008). Ergen ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), (s. 109 – 116).
- Chak, K. & Leung, L. (2004). Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use, *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 7, (pp. 559 – 570).
- Charlton, J. P. & Danforth, I. D. W. (2007). Distinguishing addiction and high engagement in the context of online game playing, *Computers in Human Behavior*, 23, (pp. 1531 – 1548).
- Chen, K., Tarn, M. J. & Han, B. T. (2004). Internet dependency: Its impact on online behavioral patterns in e – commerce, *Human Systems Management*, 23(1), (pp. 49 – 58).

- Çakır – Balta, Ö. ve Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), (s. 187 – 205).
- Çakır, V. ve Bozkurt, Ö. (2014). Televizyon izleme alışkanlıkları, motivasyonları ve TRT – 6: Hakkâri örneği, *Global Media Journal: TR Edition*, 4(8), Spring, (s. 61 – 81).
- Çelen, F. K., Çelik, A. ve Seferoğlu, S. S. (Şubat 2011). Çocukların internet kullanımları ve onları bekleyen çevrimiçi riskler, *Akademik Bilişim'11 – XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildiriler Kitabı*: Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Çelen, F. K. & Seferoğlu, S. S. (2013). Investigation of elementary school students' opinions related to unethical behavior in the use of information and communication technologies, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 83, (pp. 417 – 421).
- Çetin, M. ve Özgiden, H. (2013). Dijital kültür sürecinde dijital yerliler ve dijital göçmenlerin twitter kullanım davranışları üzerine bir araştırma, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (E – GİFDER)*, 2(1), (s. 172 – 189).
- Çevik, B. G. ve Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaşlık bağımlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne – baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), (s. 225 – 240).
- Çocuklar için güvenli internet.* (2006). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Çubukçu, A. ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri, *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, (s.148 – 174).
- Davis, R. A. (2001). A cognitive – behavioral model of pathological internet use, *Computers in Human Behavior*, 17, (pp. 187 – 195).
- Dinçer, S., Mavaşoğlu, M. ve Mavaşoğlu, F. (2014). Üniversite öğrencilerinin internet kullanımlarının sosyal yaşam üzerine etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), (s. 145 – 157).
- Dolgun, U. (2005). *Enformasyon toplumundan gözetim toplumuna*, Bursa: Ekin.
- Ergin, A. Uzun, S. U. ve Bozkurt, A. İ. (2013). Tıp fakültesi öğrencilerinde internet bağımlılığı sıklığı ve etkileyen etmenler, *Pamukkale Tıp Dergisi*, 6(3), (s. 134 – 142).
- Erjem, Y. ve Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve gençlik: Yerli dizilerin gençlerin model alma davranışı üzerindeki etkisi, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), Mayıs Dönemi, (s.15 – 30).
- Esen – Kıran, B. (2009). Predicting internet addiction in adolescents by several variables, *E – Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), (pp. 1331 – 1340).
- Esen, E. ve Siyez, D. (2011). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko – sosyal değişkenlerin incelenmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, (36), (s. 127 – 138).
- Eşgi, N. (2013). Dijital yerli çocukların ve dijital göçmen ebeveynlerinin internet bağımlılığına ilişkin algılarının karşılaştırılması, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), (s. 181 – 194).
- Dabbagh, N. (2007). The online learner: Characteristics and pedagogical implications, *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 7(3), (pp. 217 – 226).

- Doucet, M. (2007). Library and archives canada: A case study of a national library, archives, and museum merger, *RBM: A Journal of Rare Books, Manuscripts, and Cultural Heritage*, 8, (pp. 61 – 66).
- Gentile, D. (2009). Pathological video – game use among youth ages 8 to 18: A national study, *Psychological Science*, 20(5), (pp. 594 – 602).
- Ghassemzadeh, L. M. A., Shahraray, M. & Moradi, A. (2008). Prevalence of internet addiction and comparison of internet addicts and non – addicts in Iranian high schools, *Cyberpsychology & Behavior*, 11(6), (pp.731 – 733).
- Gökçearslan, Ş. ve Durakoğlu, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, (pp. 419 – 435).
- Gönül, A. S. (2002). Patolojik internet kullanımı, *Yeni Symposium*, 40(3), (s. 105 – 110).
- Griffiths, M. D. (1999). Internet addiction: fact or fiction?, *The Psychologist*, 12(5), (pp. 246 – 250).
- Gülner, B. ve Balcı, Ş. (2011). *Yeni medya ve kültürleşen toplum*, Konya: Literatürk.
- Gümüş, İ. ve Ögeçev, C. (2015). Önlisans öğrencilerinin akıllı cep telefon kullanmalarının başarı ve harcama düzeylerine olası etkileri üzerine bir çalışma, *Akademik Platform Dergisi*, 1, (s. 310 – 315).
- Günüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Günüç, S. ve Kayri, M. (2010). Türkiye’de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik güvenirlik çalışması, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, (s. 220 – 232).
- Gürcan, A., Özhan, S. ve Uslu, R. (2008). *Dijital oyunlar ve çocuklar üzerindeki etkileri*, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Hacıfendioğlu, Ş. (2010). Sosyal paylaşım sitelerinde üye bağlılığı üzerine bir araştırma, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, (s. 56 – 71).
- Hall, A. S. & Parsons, J. (2001). Internet addiction: College students case study using best practices in cognitive behavior therapy, *Journal of Mental Health Counseling*, 23(4), (pp. 312 – 327).
- Horzum, M. B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(159), (s. 56 – 68).
- Horzum, M. B., Ayas, T. & Çakır, Ö. B. (2008). Çocuklar için bilgisayar oyun bağımlılığı, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 30, (s. 76 – 88).
- Irak, D. ve Yazıcıoğlu, O. (2012). *Türkiye ve sosyal medya*, İstanbul: Okyanus.
- Işık, U. (2007). *Medya bağımlılığı teorisi doğrultusunda internet kullanımının etkileri ve internet bağımlılığı*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İbrahim, I. I., Subari, K. A., Kassim, K. M. & Mohamood, S. K. B. (2013). Antecedent stirring purchase intention of smartphone among adolescents in perlis, *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 3(12), (s. 84 – 97).

- İnan, A. (2010). *İlköğretim II. kademe ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Jans, K. S., Hwang, S. Y. & Choi, J. Y. (2008). Internet addiction and psychaitric symptoms among Korean adolescents, *Journal of School Health*, 78(3), (pp. 165 – 171).
- Ju – Yu, Y., Chih – Hung, K., Cheng – Fang, Y., Sue – Huei, C., Wei – Lun, C. & Cheng – Chung, C. (2008). Psychiatric symptoms in adolescents with internet addiction: comparison with substance use, *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 62, (pp. 9 – 16).
- Kabakçı, I., Odabaşı, H. F. & Çoklar, A. N. (2008). Parents' views about internet use of their children, *International Journal of Education and Information Technologies*, 2(4), (pp. 248 – 255).
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2014). Kültürleşme ve aile ilişkileri, *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (34), (s. 120 – 127).
- Kaltiala – Heino, R., Lintonen, T. & Rimpela, A. (2004). Internet addiction: potentially problematic use of the internet in a population of 12 – 18 year – old adolescents, *Addiction Research and Theory*, 12(1), (pp. 89 – 96).
- Kan, A. (2009). *Ölçme sonuçları üzerinde istatistiksel işlemler*. Atılğan, H. (Ed.). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (397-456). Ankara: Anı Yayınları.
- Kandell, J. J. (1998). Internet addiction onf campus: the vulnerability of college students, *Cyberpsychology and Behavior*, 1, (pp. 11 – 17).
- Kaplan, A. & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53, (pp. 59 – 68).
- Karaaslan, İ. A. ve Budak, L. (2012). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu özelliklerini kullanımlarını ve gündelik iletişimlerine etkisinin araştırılması, *Journal of Yasar University*, 26(9), (s. 4548 – 4571).
- Karagülle, A. E. ve Çaycı, B. (2014). Ağ toplumunda sosyalleşme ve yabancılaşma, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC)*, 4(1), (s. 1 – 9).
- Kaya, A. B. (2013). *Çevrimiçi oyun bağımlılığı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Kelleci, M., Güler, N., Sezer, H. ve Gölbaşı Z. (2009). Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(3), (s. 223 – 230).
- Kenan, A. & Shiri, A. (2009). Sociability and social interaction on social networking websites, *Library Review*, 58(6), (pp. 438 – 450).
- Kırık, A. M. (2013). Gelişen web teknolojileri ve sosyal medya bağımlılığı, *Sosyal Medya Araştırmaları – I*.
- Kızıl, N. (1998). *İletişim özgürlüğü ve medyada oto kontrol*, İstanbul: Beta.
- Kleiman, G. M. (2004). Myths and realities about technology in K – 12 schools: Five years later, *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 4(2), (s. 248 – 253).
- Koçak, D. Y., Hotun – Şahin, N. ve Büyükkayacı – Duman, N. (2015). Alkol ve sigara bağımlılığı, kadın sağlığına etkileri ve hemşirelik girişimleri, *Literatür Sempozyum Psikiyatri / Nöroloji / Davranış Bilimleri Dergisi*, 1(5), Ocak – Şubat – Mart Dönemi, (s. 43 – 47).

- Koolstra, C. M., Voort, T. H. A. & Kamp, L. J. (1997). Television's impact on children's reading comprehension and decoding skills: A 3 – year panel study, *Reading Research Quarterly*, 32, (pp. 128 – 152).
- Köksal, Y. (2015). İnternet bağımlılığı ile internetten alışveriş ilişkisi üzerine bir incelenme; üniversite öğrencileri uygulaması, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, (s. 117 – 130).
- Köroğlu, G., Öztürk, Ö., Tellioglu, N., Genç, Y., Mırsal, H. ve Beyazyürek, M. (2006). Problemlerli internet kullanımıyla başvuran iki uçlu bir hasta nedeniyle psikiyatrik ek tanı tartışması: Olgu sunumu, *Bağımlılık Dergisi*, 7, (s. 150 – 154).
- Kraut, R. & Paterson, M. (1998). Internet paradox, *American Psychologist*, 53, (pp. 1017 – 1031).
- Karahisar, T. (2013). Dijital nesil, dijital iletişim ve dijitalleşen (!) Türkçe, *Online Academic Journal of Information Technology*, 4(12), Summer, (s. 71 – 83).
- Lam, L. T., Peng, Z. & Mai, J. (2009). The association between internet addiction and self – injurious behaviour among adolescents, *Injury Prevention*, 15, (pp. 403 – 408).
- Laura, A. N. & Richard, N. (2004). Development of a psychometrically sound internet addiction scale: a preliminary step, *Psychology of Addictive Behaviors*, 18(4), (pp. 381 – 384).
- Lay – Yee, K., Kok – Siew, H. & Yin – Fah, B. C. (2013). Factors affecting smartphone purchase decision among Malaysian generation Y, *International Journal of Asian Social Science*, 3(12), (pp. 2426 – 2440).
- Lin, S. S. J. & Tsai, C. C. (2002). Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents, *Computers In Human Behavior*, 18(4), (pp. 411 – 426).
- Lundby, K. & Ronning, H. (2014). Medya – kültür – iletişim.
- Mesch, G. S. (2003). The family and the internet: The Israeli case, *Social Science Quarterly*, 84(4), (pp. 1038 – 1050).
- Morahan, M. J. & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students, *Computers in Human Behavior*, 16, (pp. 13 – 29).
- Mossbarger, B. (2008). Is internet addiction addressed in the classroom? A survey of psychology textbooks, *Computers in Human Behavior*, 24, (pp. 468 – 474).
- Murali, V. & George, S. (2007). Lost online: An overview of internet addiction, *Advances in Psychiatric Treatment*, 13, (pp. 24 – 30).
- Nalwa, K. & Anand, A. P. (2003). Internet addiction in students: A cause of concern, *Cyber Psychology & Behavior*, 6(6), (pp. 653 – 656).
- Ocak, M. A. ve Şahin, S. (2011). Teknoloji destekli sınıflarda öğrenme kazanımları ve değerlendirilmesi, *Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu*.
- Ocak, M. A. (2013). *Eğitsel dijital oyunlar: Kuram, tasarım ve uygulama*, Ankara: PegemA.
- Ocak, M. A. (2013a). *Aile ve iletişim*, Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Odabaşoğlu, G., Öztürk, Ö., Genç, Y. ve Pektaş, Ö. (2007). On olguluk bir seri ile internet bağımlılığı klinik görünüşleri, *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), (s. 46 – 51).
- O'Reilly, M. (1996). Internet addiction: a new disorder enters the medica lexicon, *Canadian Medical Association Journal*, 154, (pp. 1882 – 1883).

- Ögel, K. (2012). *İnternet bağımlılığı: İnternetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak*, İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Öğüt, A. (2012). *Bilgi çağında yönetim*, Ankara: Nobel.
- Özçınar, Z. (2011). The relationship between internet addiction and communication, educational and physical problems of adolescents in North Cyprus, *Australian Journal of Guidance and Counseling*, 21(1), (pp. 22 – 32).
- Öktem, R. (2005). *Araştırma Modeli*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özmen, Ş. (2012). *E – Ticaret ağ ekonomisinde yeni ticaret yolu*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Park, S. K., Kim, J. Y. & Cho, C. B. (2008). Prevalence of internet addiction and correlations with family factors among south korean adolescents, *Adolescence*, 4(172), (pp. 895 – 909).
- Parsa, A. ve Aytaş, M. (2014). Yeni gerçeklik: Dijital yerliler ve göçmenlerle 21.yüzyıl okur – yazarlığında birleşmek, *Dijital Panorama Bilgi İletişim Teknolojilerinde Son Gündem*.
- Pratarelli, M., Browne, B. & Johnson, K. (1999). The vits and bytes of computer / internet addiction: a factor analytic approach, *Behavior Research Methods, Instruments, and Computers*, 31, (pp. 305 – 314).
- Rajani, M. K. & Chandio, M. S. (2004). Use of internet and its effects on our society, *Proceedings of National Conference on Emerging Technologies*, 2, (pp. 157 – 161).
- Rikhye, R., Cook, S. & Berge, Z. L. (2009). Digital natives vs. digital immigrants: Myth or reality?, *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 6(2), (pp. 1 – 5).
- Sanders, C. E., Field, T. M., Diego, M. & Kaplan, M. (2000). The relationship of internet to depression and social isolation among adolescents, *Adolescence*, 35(138), (pp. 237 – 242).
- Scherer, K. (1997). College life on – line: Healthy and unhealthy internet use, *Journal of College Student Development*, 38, (pp. 655 – 665).
- Seferoğlu, S. S. ve Yıldız, H. (2013). Dijital çağın çocukları: İlköğretim öğrencilerinin Facebook kullanımları ve internet bağımlılıkları üzerine bir araştırma, *İletişim ve Diplomasi Dergisi*, 2, Çocuk ve Medya Özel Sayısı, (s. 31 – 48).
- Semiz, Ö. (2015). Teknolojik gelişmeler, bilgiye erişim ve telif hakları: Fırsatlar ve tereddütler, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi (FMR)*, 1, (s. 63 – 70).
- Sırakaya, M. ve Seferoğlu, S. S. (2013). Öğretmen adaylarının problemlili internet kullanımlarının incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), (s. 356 – 368).
- Sook – Jung, L. M. A. & Young – Gil, C. M. A. (2007). Children’s internet use in a family context: influence on family relationships and parental mediation, *Cyberpsychology & Behavior*, 10(5), (pp. 640 – 644).
- Soule, L. C., Shell, L. W. & Kleen, B. A. (2003). Exploring internet addiction: Demographic characteristics and stereotypes of heavy internet addiction, *The Journal of Computer Information Systems*, 44(1), (pp. 64 – 73).

- Subrahmanyam, K., Reich, S. M., Waechter, N. & Espinoza, G. (2008). Online and offline social networks: Use of social networking sites by emerging adults. *Journal of Applied Develop Mental Psychology*, 29, (pp. 420 – 433).
- Sungur, S. (2008). Kültürel emperyalizmin ötesi: Küreselleşme, iletişim ve yeni uluslararası düzen, *Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1, (s. 94 – 138).
- Sütçü, C. (2012). *Sosyal medyaya girmeden önce bilinmesi gerekenler – Yeni medya ve...*, İstanbul: Anahtar.
- Şahin, M. C. (2009). Yeni bin yılın öğrencilerinin özellikleri, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), (s. 155 – 172).
- Şahin, F. (2007). İnternet ve çocuk istismarı, *Sosyal Pediatri Günleri – Basın Yayında Çocuk Sağlığı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK).
- Şahin, C. ve Tuğrul, V. M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin incelenmesi, *Journal of World of Turks*, 4(3), (s. 115 – 130).
- Şen, S. (2009). *İlköğretim okulu yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin bilgisayar tutumları*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R. ve Sungur, M. Z. (2010). İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, (s. 261 – 268).
- Tamer, S. L. ve Koç, M. (2010). Bilgisayar laboratuvarlarının fiziksel ergonomik kriterler açısından değerlendirilmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), (s. 720 – 747).
- Taylan, H. H. ve Işık, M. (2015). Sakarya’da ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı, *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6), Spring, (s. 855 – 874).
- Thorson, K. S. & Rodgers, S. (2010). Relationships between blogs as ewom and interactivity, perceived interactivity, and parasocial interaction, *Journal of Interactive Advertising*, 6(2), Spring, (pp. 34 – 44).
- Tonta, Y. (2009). Dijital yerliler, sosyal ağlar ve kütüphanelerin geleceği, *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), (s. 742 – 768).
- Toprak, A., Yıldırım, A., Aygül, E. Binark, M., Börekçi, S. ve Çomu, T. (2009). *Toplumsal paylaşım ağı Facebook*, İstanbul: Kalkedon.
- Tosun, N. B. (2009). Etkileşim boyutuyla yeni medya, *Değişen İletişim Ortamında Etkileşimli Pazarlama*.
- Tsai, C. C., Lin, S. S. J. & Tsai, M. J. (2001). Analysis of attitudes toward computer networks and internet addiction of Taiwanese adolescents, *Cyberpsychology & Behavior*, 4(3), (pp. 373 – 376).
- Ulusoy, O. (2008). *Ergenlerde bilişim teknolojileri kullanımı ve saldırganlık ilişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ülkü, E. Ç. ve Demir, M. K. (2013). Kitle iletişim araçlarının öğrencilerin sınıf içi davranışlarına etkisi, *Interational Journal of Social Science*, 6(1), (s. 587 – 608).
- Van Rompaey, V., Roe, K. & Struys, K. (2002). Children and the internet: Adoption in the family context, *Communication & Society*, 5(2), (pp. 189 – 206).

- Vural, A. B. ve Bakır, U. (2007). Distopyan perspektiften bilgi iletişim teknolojileri ve insanlığın geleceği, *Selçuk Üniversitesi Selçuk İletişim Dergisi*, 5(1),(s. 5 – 21).
- Vural, B. A. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma, *Journal of Yaşar University*, 20(5), (s. 3348 – 3382).
- Waycott, J., Bennett, S., Kennedy, G., Dalgarno, B., & Gray, K. (2010). Digital divides? Student and staff perceptions of information and communication technologies, *Computers & Education*, 54, (pp. 1202 – 1211).
- Yalçın, N. (Şubat 2006). İnterneti doğru kullanıyor muyuz? İnternet bağımlısı mıyız? Çocuklarımız ve gençlerimiz risk altında mı? *VIII. Akademik Bilişim Konferansı (AB – 2006) Bildiriler Kitabı*: Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Yaylagül, L. ve Korkmaz, M. (2006). Bağımlılık kuramları çerçevesinde küreselleşme ve iletişim, *Kitle İletişiminin Ekonomi Politikası*, Derleyen: Yaylagül, L.
- Yenilmez, Y. ve Seferoğlu, S. S. (2013). Sanal zorbalık ve öğretmenlerin farkındalık durumlarına bir bakış, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38(169), (s. 420 – 432).
- Yeşil, R. ve Korkmaz, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının televizyon bağımlılıkları, okuryazarlık düzeyleri ve eğitselliğine ilişkin düşünceleri, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, (s. 55 – 72).
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., Haseski, H. İ. ve Erol, O. (2014). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir İli örneği, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), (s. 133 – 144).
- Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder, *CyberPsychology and Behavior*, 1(3), (pp. 237 – 244).
- Young, K. S. & Rogers, R. C. (1998). The relationship between depression and internet addiction, *CyberPsychology & Behavior*, 1, (pp. 3 – 8).
- Young, K. S. (1999). Internet addiction: Evaluation and treatment, *Student British Medical Journal*, 7, (pp. 351 – 352).
- Young, K. S. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences, *American Behavioral Scientist*, 48(4),(pp. 402 – 415).
- Weston, R. & Gore, Jr. P. A. (2006). A brief guide to structural equation modeling, *The Counseling Psychologist*, 34(5), (pp. 719 – 751).
- Zillioğlu, M. (2007). İstanbul: Cem.